

**ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΠΡΕΣΒΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΠΑΣΙΑΡΔΗ
ΣΤΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΗΡΩΑ ΤΗΣ
ΕΟΚΑ
ΚΥΡΙΑΚΟ ΜΑΤΣΗ**

Θεσσαλονίκη, 22 Νοεμβρίου 1998

Αν η ζωή μετριέται περισσότερο με την ένταση παρά με τη διάρκεια, τότε αυτός που μνημονεύεται και τιμάται σήμερα ευτύχησε να έχει μακρά, ευρεία και πληθωρική ζωή. Γιατί ο Κυριάκος Μάτσης, στη μικρή διάρκεια των τριανταδύο χρόνων, πρόλαβε να βιώσει τη συγκλονιστική ένταση μιας πεπληρωμένης ζωής, μπόρεσε να συγκομίσει εν εαυτώ τις υπέροχες συγκινήσεις μιας πυρέσσουσας διαδρομής και ηξιώθη να ανακεφαλαιώσει με τον εκούσιο θάνατό του όσα μεγάλα και ωραία και υψηλά εκόσμησαν την ευθεία και ευκλεή πορεία του μέσα στον άκοσμο κόσμο μας.

Είναι ίσως αμαρτία η απόπειρα παρομοίωσης ή εξομοίωσης ενός κοινού θνητού με τον άγιο. Αποτολμώ τη διάπραξη αυτής της αμαρτίας, με την πεποίθηση ότι, όταν ένας κοινός θνητός διασπά με δαπάνη ψυχής τον εγωκεντρικό κύκλο της οριοθετημένης ζωής του και υπερβαίνει τα συνήθη και τα αήθη για να αναλώσει εαυτόν στην υπηρεσία του οικουμενικού ανθρώπου και στην κατάσχυση πανανθρώπινων αξιών και ιδανικών, τότε

επαξίως προάγεται σε ήρωα και πρεπόντως ανάγεται σε άγιο. Και ο Κυριάκος Μάτσης, επαξίως προαχθείς σε ήρωα, θα μπορούσε πρεπόντως να αποκληθεί άγιος. Ένας άγιος που δεν αποσύρθηκε στην έρημο για να ασκητέψει. Που δεν κατέφυγε σε σκήτες και μονές για ν' αποφύγει τους περιρρέοντες και ενεδρεύοντες πειρασμούς. Που δεν απομονώθηκε σε ησυχαστήρια και δεν εγκλείστηκε σε κελιά για να σώσει μόνο την ιδίαν αυτού ψυχή.

Ο Κυριάκος Μάτσης επέλεξε ν' αγωνισθεί και ν' αγιάσει μέσα στον κόσμο για τον κόσμο, μέσα στο πλήθος για το σύνολο, μέσα στους ανθρώπους για τον άνθρωπο. Υποδέχθηκε τις δυσκολίες, αντιμετώπισε τις προκλήσεις και αναμετρήθηκε με τους πολιορκούντας τη ζωή πειρασμούς, με τη γαλήνη, το σθένος, την υπομονή, την αξιοπρέπεια και προ παντός με την πίστη του άνωθεν εντεταλμένου για επιτέλεση ύψιστης αποστολής. Διήλθεν δια πυρός και ύδατος και εξήχθη εις ηθικήν αναψυχήν. Δοκιμάστηκε και άντεξε. Εξετάσθηκε και αρίστευσε. Εζυγίσθη, εμετρήθη και ευρέθη πλήρης. Στράγγισε την ψυχή του επιζητώντας και θηρεύοντας την ηθική τελειότητα. Εμαρτύρησε για την πίστη του σ' ένα κόσμο καλύτερο και ευτυχέστερο. Και τελικά αυτοπροαιρέτως θυσιάστηκε στον ιερό βωμό των πιο όμορφων και αληθινών αρχών και ιδεωδών της ζωής. Για τον Κυριάκο Μάτση, ο θάνατος ήταν η θεία κορύφωση των παθών και του πάθους του, η ευαγγελική σύνοψη των φρονημάτων και των οραματισμών του, το αναπόφευκτο και άριστο

τέλος μιας δραματικής πορείας προς την τελείωση και την πληρότητα. Ο Κυριάκος Μάτσης λόγους και έργους ανεδείχθη και θα παραμένει ένας ήρωας άγιος, ένας άγιος ήρωας, που η σεπτή εικόνα του θα στηλούται εσαεί στο εθνικό εικονοστάσιό μας, για να την προσκυνούμε και να ζητούμε συγχώρεση για όσες ολέθριες αμαρτίες διεπράξαμε αδικώντας τη θυσία του και διαψεύδοντας τα όνειρά του.

Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς του 1958, ο Κυριάκος Μάτσης, αναπολώντας τη γλυκιά ζεστασιά του πατρικού σπιτιού και την ίδια ώρα βιώνοντας ψυχή τε και σώματι το υπέρτατο προς την πατρίδα χρέος, έγραφε στους αγαπημένους γονείς του, από κάποιο υγρό και σκοτεινό κρησφύγετο στα βουνά της αγωνιζόμενης Κύπρου:

«Αν ο καλός Θεός μας επιφυλάσσει την λαμπράν τύχην να δώσωμεν την ζωήν μας για την πατρίδα, τότε η χαρά σας πρέπει να είναι απέραντη. Δεν ξέρω αν μπορεί να ονειρευτεί ένας άνθρωπος καλύτερη τύχη από αυτή. Και δεν μπορώ να σκεφθώ γονείς που να είναι πιο περήφανοι, παρά για τα παιδιά τους που έπεσαν για την πατρίδα».

Έντεκα μήνες μετά την επιστολή αυτή, στις 19 Νοεμβρίου 1958, το ακμαίο σώμα του Κυριάκου Μάτση, σκήνωμα και ενδιαίτημα μιας αγνής και γενναίας ελληνικής ψυχής, κομματιαζόταν από τα θανατηφόρα

θραύσματα των χειροβομβίδων που έρριξαν στο κρησφύγετό του οι Άγγλοι στρατιώτες. Στα τριανταδύο του χρόνια, ο ωραίος βλαστός της ορεινής γης του Παλαιχωριού είχε την καλύτερη τύχη που ονειρεύτηκε για τον εαυτό του την παραμονή της τελευταίας πρωτοχρονιάς της ζωής του. Και οι απλοί και ταπεινοί γονείς του αξιώθηκαν της ύψιστης περηφάνειας που κληροδότησε σ' αυτούς ο ήρωας γιος τους. Τα πρώτα λόγια του πονεμένου πατέρα, μόλις άκουσε για το θάνατο του παιδιού του, ήταν: «Εγώ και η γυναίκα μου είμαστε περήφανοι για τον ηρωικό θάνατο του αγαπημένου μας γιου, που αγωνίστηκε μ' όλη τη δύναμη της ψυχής του για την ελευθερία του μαρτυρικού νησιού μας. Εύχομαι οι θυσίες των παιδιών μας να φέρουν σύντομα καρπούς, την πολυπόθητη δηλαδή Ελευθερία».

Και από τότε πέρασαν σαράντα ολόκληρα χρόνια. Σαράντα ολόκληρα χρόνια από τότε που ο Κυριάκος Μάτσης, θυσιάζων εαυτόν, πολιτογραφήθηκε εν δόξη και τιμή στην ευδαίμονα χώρα της αθανασίας και της αιωνιότητας. Και στα σαράντα αυτά χρόνια πολλά δεινά και ενάντια και τραγικά απαριθμούνται. Ο αγώνας του Κυριάκου Μάτση, ο αγώνας της Κύπρου για Ένωση με τη μητέρα Ελλάδα, παρέκαμψε τελικά το γλυκύτατο φως του θείου Παρθενώνος και απέληξε στο ομιχλώδες και θλιβερό κατασκεύασμα της Ζυρίχης και του Λονδίνου. Οι γονείς του αξέχαστου ήρωα, ο βρακοφόρος Χριστοφής κι η μαντιλοφορούσα Κυριακού, έχουν ήδη αναχωρήσει από την επίγεια ζωή, για να συναντήσουν στα ουράνια

δώματα το λαμπρό παλληκάρι τους που προτού δει τα γαλάζια του όνειρα να δολοφονούνται μέσα στις εφιαλτικές νύχτες που ακολούθησαν. Ο Πενταδάχτυλος, που τόσες νύχτες τον φιλοξένησε, είναι για εικοσιτέσσερα ολόκληρα χρόνια μια οροσειρά πόνου και οδυρμού, και πίσω του η Κερύνεια μια μαραζωμένη πόλη να συντροφεύει τον ατέλειωτο θρήνο της πικροθάλασσας. Στο Δίκωμο, εκεί που έλαμψε η ελληνική αρετή του Κυριάκου Μάτση, εκεί που ο Κυριάκος Μάτσης ανέβηκε τα σκαλοπάτια του ουρανού, εκεί που θυσιάστηκε ο περήφανος αετός των Κυπριακών ορέων, σεργιανούν και υλακτούν σήμερα οι ορδές του τουρκικού Απίλλα και τα άτακτα σμήνη των Τούρκων εποίκων. Η Κύπρος δεν είναι τώρα εκείνη η χώρα που οραματίστηκε ο Κυριάκος Μάτσης. Μια απέραντη έκταση καημού και οδύνης είναι τώρα η γη που γέννησε το γενναίο παλληκάρι, η γη που έγραψε και υπέγραψε το ηρωϊκό έπος του '55-'59, αυτή η βασανισμένη γη του πικραμένου νησιού μου που τη βαραίνουν και την οργώνουν τριάντα αιώνες ελληνικής ιστορίας. Και μέσα στην αποπνιχτική ομίχλη του σημερινού δύσκολου και εναγώνιου καιρού μας, ο Κυριάκος Μάτσης πλανάται σαν ζωντανή και ακοίμητη μνήμη ενός προδομένου Έλληνα, σαν αξεθώριαστη και δακρυρροούσα εικόνα ενός αδικαίωτου και αδικημένου δίκαιου.

Κι εμείς τώρα, σαράντα χρόνια από το μελαγχολικό φθινόπωρο του '58 και εικοσιτέσσερα χρόνια από το καυτό καλοκαίρι του '74, μνημονεύουμε και τιμούμε ξανά

τον Κυριάκο Μάτση και δεόμεθα όχι μόνο υπέρ αναπαύσεως της ψυχής αυτού, αλλά και υπέρ ανατάσεως των ψυχών ημών. Τον μνημονεύουμε σήμερα εδώ στη Θεσσαλονίκη. Την πόλη που τόσο πολύ ο ίδιος αγάπησε και τόσο πολύ αυτή τον αγάπησε. Στα πέντε χρόνια των σπουδών του στη Γεωπονική Σχολή του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου, από το 1946 έως το 1952, οι οδοί Ανδριανουπόλεως, Σωκράτους και Αμαλίας θα στεγάζουν μια φλεγόμενη βάτο από κάποιο ορεινό χωριό της ελληνικής Κύπρου και θα γίνονται ορμητήρια ενός ωραίου εφήβου που ανοίγει τα φτερά του για υψηλά πετάγματα και την καρδιά του για μεγάλες συγκινήσεις.

Εδώ, σ' αυτή την όμορφη πόλη, που θωπεύει απαλά με το ανθρώπινο χέρι της, που προκαλεί αθόρυβα με την περιρρέουσα ατμόσφαιρά της και που διεγείρει διακριτικά με την αδιευκρίνιστη και διαπεραστική γλυκύτητά της, ο Κυριάκος Μάτσης θα σπουδάζει, θα στοχάζεται, θα ερωτεύεται, θα γράφει, θα αναζητεί, θα συζητεί, θα εκδηλώνεται, θα κινητοποιείται και θα ανακινεί για πρώτη φορά στην Ελλάδα το Κυπριακό πρόβλημα σαν θέμα σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και αποκατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Φτάνει στη Θεσσαλονίκη στις 22 Οκτωβρίου 1946, αφού πρώτα πέρασε από την Αθήνα, για να προσκυνήσει και να δακρύσει στον ιερό βράχο της Ακρόπολης. Έξι μέρες αργότερα, παρακολουθεί στη Θεσσαλονίκη την παρέλαση για την επέτειο της 28ης Οκτωβρίου,

συγκινείται όταν βλέπει τους αναπήρους, και γράφει στο Ημερολόγιό του: «Τρίζανε τα ξύλινα πόδια των αναπήρων του πολέμου. Και το τρίξιμό τους έφερνε στην ψυχή ένα αίσθημα απελπισίας, γιατί οι θυσίες μας θυσιάστηκαν στο βωμό του αγίου συμφέροντος των μεγάλων δυνάμεων».

Ο υποψήφιος για θυσία μιλά και πικραίνεται για τις αδικαιώτες θυσίες του Έθνους, χωρίς την ώρα εκείνη να υποψιάζεται ότι και η δική του θυσία θα θυσιαζόταν στο βωμό του ανίερου συμφέροντος των μεγάλων δυνάμεων. Τώρα, εδώ στη Θεσσαλονίκη, απλώς προετοιμάζεται για τη θυσία της ζωής του σ' ένα ιερό σκοπό. «Θα έρθει», γράφει «κάποτε η ώρα της δράσεως. Τίποτα δεν κερδίζεται χωρίς θυσίες και η ελευθερία χωρίς αίμα».

Ποιος, όμως, είναι αυτός ο άνθρωπος που στα εφηβικά του χρόνια πρόφτασε να βιώσει τον Παλαμά και τον Κάλβο, το Σολωμό και τον Καβάφη, να συνομιλήσει με το Θουκυδίδη, το Σωκράτη, τον Πλάτωνα, τον Αριστοτέλη και τους στωϊκούς φιλόσοφους, να προβληματιστεί διαβάζοντας το Φρόυντ, το Σοπενχάουερ, το Νοστογιέφκσι, το Μάρξ και τον Αϊνστάϊν; Ποιο είναι αυτό το φτωχό αγροτόπαιδο μιας αγράμματης χωρικής οικογένειας που νανουρίζεται στα παιδικά του χρόνια διαβάζοντας ελληνική ιστορία και που κοιμάται συλλαβίζοντας τη λέξη Ελλάδα; Ποιος είναι αυτός ο νεαρός μαθητής του Ελληνικού Γυμνασίου Αμμοχώστου που ξεκινά από τα μαθητικά του χρόνια να κρατά προσωπικό Ημερολόγιο και να καταγράφει πράξεις,

σκέψεις, αισθήματα και ερωτήματα; Ποιος είναι αυτός ο Κύπριος φοιτητής της Γεωπονικής Σχολής της Θεσσαλονίκης που διακρίνεται για τις επιδόσεις του, για τη ρητορεία του, για το ένθεο πάθος του και για την πολυδιάστατη δράση του; Ποιος επιτέλους είναι αυτός ο Κυριάκος Μάτσης που επέμενε να θυσιασθεί για την ελευθερία της πατρίδας του και που επιμένει τόσα χρόνια ύστερα από το θάνατό του να μας παρακολουθεί, να μας ελέγχει, να επεμβαίνει και να φωνάζει μέσα από τον τάφο του;

Ήταν ένας αληθινός Έλληνας, φορέας γονιδίων ένδοξης ιστορίας και καταβολών ηρωϊκής παράδοσης, που γεννήθηκε, έζησε και έδρασε σε μια εποχή που τον περίμενε, όχι απλώς και μόνο για να την εκφράσει, αλλά περισσότερο για να την ξεπεράσει, ως προπομπός μιας νέας γενιάς και ως προάγγελος μιας νέας εποχής. Ήταν ένας άνθρωπος, για τον οποίον τα προσδιοριστικά επίθετα ισχύουν μονάχα σαν προσπάθεια περιγραφής κατά προσέγγισιν και σαν ελεύθερη απόδοση ενός ουσιαστικού κειμένου που δεν μεταφράζεται στην κυριολεξία. Ήταν ο Κυριάκος Μάτσης ένας ελεύθερος άνθρωπος με την αληθινή έννοια του όρου, που βίωνε έντονα και διαλεκτικά τον εσωτερικό αγώνα του πνευματικού ανθρώπου και που μετουσίωνε τον άχραντο λόγο σε έργα πνοής, έτοιμος πάντα να καταβάλει το τίμημα που προαπαιτεί η υλοποίηση μιας ιδέας, πρόθυμος πάντα να πληρώσει τα λύτρα για την ανάβαση στην κορυφή, για την έμπρακτη επιμέτρηση των

υπερκόσμιων διαστάσεων του ύψους. «Πάντα», έλεγε, «χρειάζεται το σώριασμα στη χιονισμένη στράτα. Χωρίς αυτό δεν θα μπορέσει ν' ανθίσει το φεγγοβόλημα του ρόδου. Αν δεν κυλιστείς στο βούρκο μιας λάσπης, πως θα χρειαστεί να λουστείς στα καθαρά νερά του ρυακιού; Χωρίς το χειμώνα της ζωής δεν θάχε καμμιάν αξίαν η άνοιξή της».

«Η σημαία», έγραφε, «για την οποία έδωσα τον όρκο να υπηρετήσω είναι η Αλήθεια. Θα της μείνω πάντα πιστός και θ' αγωνίζομαι πάντα για το Φως και την Αλήθεια ...». Και συμπλήρωνε: «Να γνωρίσεις πρώτα εσύ την αλήθεια, για να μπορέσεις να ελευθερώσεις τους άλλους». Στο άσβεστο φως της λυτρωτικής αλήθειας περιφερόταν, με άγρυπνα τα μάτια της ψυχής του, ο Κυριάκος Μάτσης, αδιαφορώντας, σαν την πεταλούδα, αν θα πονέσει ή αν θα καεί.

Πέρα και πάνω από τα τυπικά στοιχεία του βιογραφικού του σημειώματος, η αληθινή ταυτότητα του Κυριάκου Μάτση εκπορεύεται από τα κάλλιστα έργα του και απορρέει από τα ομιλούντα γραπτά του. Εκεί, στις πράξεις του, στο Ημερολόγιό του, στις επιστολές του, στις Σημειώσεις του, στα ποιήματά του, αποκαλύπτεται ο άνθρωπος και τομογραφείται η καρδιά και η ψυχή του. Αυτή η καρδιά, που οι παλμοί της ήταν παλμοί αγώνα και αγωνίας, πόνου και αγάπης, πάθους και ερώτων. Κι αυτή η ψυχή, που ως θεία δύναμη κινούσε το φθαρτό σώμα σε άφθαρτες από το χρόνο πράξεις, που εκδαπανάτο στην

αναζήτηση του φωτός και της αλήθειας, που διαρκώς μοχθούσε και βασανιζόταν να πετύχει την αφή με την τελειότητα και την πλήρωση. Τελειόφοιτος ακόμα μαθητής του Γυμνασίου, ο Κυριάκος Μάτσης έγραφε: «Εάν είναι αληθές ότι η μεγαλύτερα δυσκολία του ανθρώπου είναι η κατανίκησης του εαυτού του, ας αρχίσω την πάλην αυτήν. Θα συναντηθούν τεράστια εμπόδια. Θα τα δεχθώ, όμως, ως βαθμίδα προς την τελειοποίησιν». Και συμπληρώνει αργότερα: «Αλοίμονο αν η ανθρώπινη αξία εφαινότο από την εξωτερική περιβολή και από την θεαματική εμφάνισιν ... Ανθρωπε, έχεις καθήκον, υποχρέωση για κάτι ανώτερο ... Υψώθου εις τὰ μαγικάς φύσεις της ανωτερότητος και τότε θα νοιώσεις την αξία της ζωής».

«Ο Ανώτερος άνθρωπος», έλεγε ο Κομφούκισ, «αξιώνει από τον εαυτό του. Ο ταπεινός από τους άλλους». Και ο Κυριάκος Μάτσης από τον εαυτό του πάντα αξίωνε, από τον εαυτό του πάντα απαιτούσε, πιστεύοντας, όπως έγραφε, ότι «αν θέλωμεν να καλλιερεύσει η ανθρωπότης, ας προσπαθήσωμεν έκαστος χωριστά να καλλιερεύσωμεν τον εαυτόν μας».

Από τα μαθητικά θρανία και μέχρι τις τελευταίες μέρες της ζωής του, ο Κυριάκος Μάτσης θα γράφει. Η πέννα του ήταν μια φυσική προέκταση του νου και της καρδιάς του, ένας καλός αγωγός της διαρκώς δονούμενης ψυχής του. Στο άσπρο χαρτί έπεφταν οι λέξεις φορτισμένες με νόημα και αίσθημα, σαν στάλες από τον ουρανό μιας εμπύρετης ζωής, που... πάλευε να τιθασσεύσει τις

αντίρροπες μέσα της δυνάμεις, να εναρμονίσει σε μια θαυμαστή σύζευξη το λογισμό με το όνειρο, το εφικτό με το ευκαίο, το αισθητό με το ιδεατό, το λόγο με το έργο. Σ' αυτή την ατέρμονη πάλη του Κυριάκου Μάτση με τον έσω και έξω κόσμο του, σ' αυτή τη δραματική αναμέτρηση της μετριότητας με την τελειότητα, της ορατής επιφάνειας με την αόρατη ουσία, του ελάσσονος και του μείζονος, η Θέληση και η Πίστη ήταν μέχρι την ύστατη ανάσα τα όπλα του μαχόμενου και αντιμαχόμενου ανθρώπου.

«'Ω πίστη», προσεύχεται και υμνωδεί ο Κυριάκος Μάτσης, «ώ υπέροχη δύναμη ακατάλυτη και παντοδύναμη, συ που κρύβεσαι μέσα μου και είσαι δική μου. Δίνε μου υπομονή γρανιτένια για ν' αντέχω, δύναμη κινητήρια για να ενεργώ. Θέληση παγκυρίαρχη για να νικώ. Δείχνε μου το δρόμο προς την τιμιότητα, έτσι που νάχω το θάρρος ν' αντικρύζω χωρίς φόβο και ντροπή κανέναν».

Και συνεχίζει την προσευχή και εξομολόγηση: «Λέξη κακή μην αφήσεις να προφέρουν τα χείλη σου, ώ άνθρωπε, και σκέψη μικρή ας μη θελεμιωθεί μέσα σου.

Δεν ζούνε οι ανθρώπινες ψυχές χωρίς τα σύμβολα και δεν μεγαλουργούν χωρίς την πίστη στην ανθρώπινη τη δύναμη.

Να ποια πρέπει να είναι η μεγάλη προσευχή μας.

Προσεύχου στην ανθρώπινη δύναμη που μου δίδει

Πιστεύω στον εαυτό μου, που σαν νικά τα δικά του ένστιχτα, οπλίζεται με αυτοπεποίθηση στον αγώνα για τους άλλους και τον εαυτό του. Πιστεύω στην πίστη μου για την επιτυχία».

Κι όταν, τελειωμένος πια γεωπόνος επιστρέφει από τη Θεσσαλονίκη στην Κύπρο, το 1952, ο Κυριάκος Μάτσης, με την αυτοπεποίθηση του αγνού ιδεολόγου και με την έξαρση του περιπαθούς οραματιστού, γράφει: «Οι πραγματικοί ιδεολόγοι στέκονται με θάρρος, βάζουν το χέρι στην καρδιά, ακούν τη φωνή της συνειδήσεώς του και λένε: θα ριχτώ στον αγώνα, θα πολεμήσω τίμια και παλληκαρίσια, θα δεχτώ τα βέλη των αντιπάλων, θα προχωρώ πάντα μπροστά ως ότου πετύχω. Και θα πετύχω γιατί έχω το δίκιο μαζί μου, γιατί πονώ το λαό, τον βλέπω αμόρφωτο και θέλω να τον ξυπνήσω, τον βλέπω αδικημένο και θέλω να τον δικαιώσω».

Επιστήμονας, στοχαστής, ποιητής. Ένα ανήσυχο πνεύμα ο Κυριάκος Μάτσης, ένας αγωνιστής του πνεύματος, ένας ερευνητής των μυστηρίων της ανθρώπινης φύσης και των αντιμαχομένων δυνάμεων της ανθρώπινης ζωής, ένας αυνήθης άνθρωπος που έβλεπε μακριά στους ορίζοντες και ανέβαινε ψηλά στους ουρανούς, χωρίς ποτέ να χάσει την επαφή με τη γη, με την πραγματικότητα, με τα δρώμενα γύρω του, χωρίς ποτέ να απομακρυνθεί από το δημόσιο δρόμο και την εθνική οδό. Με την πνευματικότητα που τον διέκρινε, με

το ήθος που τον κοσμούσε και με την απουσία συμπλεγμάτων που του επέτρεπε την ελεύθερη πρόσβαση και υπέρβαση στο χρόνο και στο χώρο, ο Κυριάκος Μάτσης μπορούσε να βλέπει πάντα καθαρά το δέντρο χωρίς ποτέ να χάνει τη θέα του δάσους, να νοιάζεται πάντα για το δέντρο πιστεύοντας πως έτσι προστατεύει το δάσος. Φοιτητής ακόμη στη Θεσσαλονίκη, διατυπώνει τη βιοσοφία του που τοποθετεί το σύνολο πάνω από το άτομο, τους πολλούς πάνω από τον ένα:

«Προσπαθώ να ξεχωρίσω τες αντιλήψεις μου για τη στάση που θα πρέπει να κρατά κανείς απέναντι στο σύνολο και βρίσκω πως όχι μόνο από την ιδεολογική της άποψη αλλά και από αυτή την πραγματική αντίληψη καλώς νοουμένων συμφερόντων, πρέπει να ακολουθούμε όλοι το 'ο καθένας για τον άλλο και όλοι για το σύνολο'.

Επίστεψα σε μερικές ηθικές αρχές και εννοώ να τες εφαρμόσω στη ζωή μου. Γιατί αυτές είναι που θα περισώσουν την αξιοπρέπεια του ατόμου και θα το επιβάλουν εις το σύνολον. Αυτές άλλωστε αποτελούν τον ακρογωνιαίον λίθον της κοινωνίας απάνω εις τον οποίον πρέπει να υψώσωμεν περίλαμπρον το οικοδόμημα της αύριον».

Ο Θεός, η Γη, η Κύπρος, η Ελλάδα, ο Άνθρωπος, η Αλήθεια, η Ομορφιά, η Ελευθερία στάθηκαν οι βωμοί της

λατρείας και τα άγια βήματα της ψυχής του Κυριάκου Μάτση.

«Ποιος τάχα να 'ναι ο Θεός -διερρωτάται ο ταπεινός Μάτσης- και τι να εκπροσωπεί; Πνεύμα ο Θεός. Κι αυτό το πνεύμα δεν μπορεί να είναι τίποτε άλλο από το πνεύμα του καλού, το πνεύμα του δικαίου, του αληθινού, που γεννά τα έργα τα μεγάλα, τους στοχασμούς τους ξεχωριστούς, τις θυσίες για το σύνολο».

«Για τη Γη θα σου μιλήσω τώρα, αγαπητέ. Τη γη που κρύβει μέσα της το πιο μεγάλο μυστικό και μαζί το πιο ωραίο, 'τη γοητεία που δίνει η δύναμη της ύλης'. Τίποτε δεν μ' έδεσε πιο πολύ από τούτο το δεσμό. Κι όταν λειτουργός σε κάποιο ξέχωρο δημιούργημα ρίζωνα τα δέντρα πάνω σε μια γη που ποτέ δεν την πίστεψα με κανένα τρόπο δική μου, πάντα ρίζωνε μέσα μου 'κι η πίστη πως πλάι στη δημιουργία έκαμνα κι ένα ανοσιούργημα. Επαναστημένο στεκόταν το πνεύμα. Ανήθικη μου φαινόταν δημιουργία. Βραχνάς μου στεκόταν το φούντωμα του πράσινου πάνω στην κατάξερη γη.

Ναι, πάντα ονειρευόμουν ένα φούντωμα, μα όχι τέτοιο. Τόθελα σφιχτά ταιριασμένο μέσα σε κάποια άλλα καλούπια. Δεν ξέρω αν θα με χαρακτηρίσεις υπερβολικά ευαίσθητο ... Όμως ν' αγωνιστεί πρέπει ο καθένας. Να πλάσει ο ίδιος κάτι, και με το κορμί, με την καρδιά, με το πνεύμα, με το γέλιο να το χαίρεται.

Να γιατί δεν νοιάζομαι αν τη γη τη ζουν Τούρκοι για Έλληνες για Εβραίοι, για... Εκείνο πούχει αξία είναι να τη ζούν αυτοί που την ποτίζουν με τον ιδρώτα τους και να περπατούν ελεύθεροι πάνω της, διαφεντευτές της, κυρίαρχοί της. Ν' αναπνέουν περήφανοι τον αέρα της που νάναι αέρας δροσιάς, ομορφιάς, λεβεντοσύνης. Όχι πνίχτης ...».

Ο αγωνιστής-στοχαστής υπερβαίνει, σαν πραγματικά ελεύθερος άνθρωπος, τα στενά σύνορα του εθνικού του χώρου και αγκαλιάζει με το πνεύμα του τη γη, μητέρα των ανθρώπων όλου του κόσμου, διακηρύσσοντας το βαθύτερο και ουσιαστικότερο νόημα της οικουμενικής ελευθερίας. Ο ψυχή τε και σώματι Έλληνας Κυριάκος Μάτσης γίνεται καρδιά και διανοία πολίτης του κόσμου, αδελφός όλων των ανθρώπων της γης, συνοδοιπόρος σε μια κοινή πορεία για ένα καλύτερο αύριο, για ένα ελεύθερο αύριο. Η έννοια της ελευθερίας δεν ήταν ποτέ για τον Κυριάκο Μάτση περιορισμένη αποκλειστικά στον κύκλο της δούλης πατρίδας του και δεν αφορούσε μόνο την αποτίναξη ενός συγκεκριμένου ζυγού. Ο Κυριάκος Μάτσης πίστευε στην πνευματική ελευθερία ως τη μόνη πραγματική ελευθερία του ανθρώπου. Ο όρος ελευθερία είχε για τον ελεύθερο Μάτση μια ευρύτερη διάσταση και προοπτική, μια ευρύτερη ερμηνεία και εφαρμογή. Ο ίδιος αναλύει το είδος της ελευθερίας που ονειρευόταν:

«Η ύλη Γη μετατρέπεται σε πνεύμα Γη, πατάς αυτό το χώρα, και το χώμα είναι η φλόγα της καρδιάς σου, είναι η

ανταύγεια του φωτός που αναδίνεις. Από την ελευθερία της ύλης και του σώματος φτάνουμε σε επίπεδα ανώτερα, στην ελευθερία του πνεύματος, στην αποδέσμευση του πνεύματος από τις στενές προλήψεις, τα μίση και τα κατώτερα ένστικτα, για να αναπνέει τον αέρα της ομορφιάς και της λεβεντοσύνης».

Αν η Φύση μας επιφυλάσσει κάθε τόσο εκπλήξεις, σίγουρα ο Κυριάκος Μάτσης ήταν μια έκπληξη, με την έννοια ότι προπορευόταν των συγχρόνων του και της εποχής του, χωρίς ποτέ να διασπά τη στενή επαφή και επικοινωνία με τους συγχρόνους του και την εποχή του. Οι ιδέες του, οι σκέψεις του και οι οραματισμοί του, όσο υψηλοί κι αν ήταν, όσο απόμακροι κι αν ήταν, όσα ρομαντικά στοιχεία κι αν περιείχαν, δεν ήταν κατά κανόνα αφηρημένα και απρόσιτα σχήματα, άβατοι χώροι και μεταφυσικά άλματα στο χώρο της ουτοπίας. Ο ιδεολόγος, ο οραματιστής, ο ποιητής Μάτσης ήταν ταυτόχρονα και παράλληλα προσγειωμένος και ρεαλιστής, άνθρωπος της δράσης και της έμπρακτης προσφοράς, με έντονη πολιτική και κοινωνική συνείδηση, με καθαρή σκέψη και ματιά, με κρίση και οξυδέρκεια. Κρατούμενος στη διάρκεια του αγώνα και βασανιζόμενος, συζητά με τους δεσμώτες και βασανιστές του την ουσία και προοπτική του Ευτριάκου, το Μακεδονικό, το γενικότερο θέμα των Βαλκανίων. Εντυπωσιάζει με τις σκέψεις, τις θέσεις και αξιόψεις του, με την κριτική και τις αναλύσεις του, με το ηρωισμό και τη διορατικότητά του. Αυτός που γεννήθηκε σε μια φτωχική καλύβα ενός

χωριού, αυτός ο αριστοκράτης του πνεύματος, η χαρισματική προσωπικότητα, η προσωποποιημένη ευγένεια και μεγαλοψυχία, αυτός ο γλυκός Κυριάκος Μάτσης.

Γλυκός και ανθρώπινος, με τα πάθη του, τους πόθους του, τους έρωτες, τις αδυναμίες του. Ολοκληρωμένος άνθρωπος, που βίωσε όσο πρόφτασε, τις χαρές της ζωής, που αγάπησε και πόνεσε, που εδώ στη Θεσσαλονίκη, αιχμαλωτίστηκε από τα μάτια μιας κόρης του βορρά, από κείνα τα μάτια που όπως γράφει «είναι μαγνήτες δυνατοί που με τραβούν και ενώνουν τις ψυχές μας ... Μου είναι απαραίτητο το βλέμμα της. Μου δίνει δύναμη και θάρρος και ελπίδα στην πάλη για τη ζωή». Υμνεί ο ερωτευμένος έφηβος στο Ημερολόγιό του αυτή την ανύμφευτη νύμφη της Νύμφης του Θερμαϊκού: «Η μοιραία γυναίκα που σφήνει βαθιά τα ίχνη της στην καρδιά που γοητεύτηκε απ' τη σαγήνη της κι ένοιωσε μεταλλική τη φωνή της. Αντηχεί βροντερά μέσα του και μαγική τη ματιά της να σκορπά στο είναι του την αληθινή αγνότητα του παντοδύναμου θεϊκού μεγαλείου της Αγάπης. Πονεμένη η καρδιά ζητά την ανάπαυση πλάι στο αιθέριο εκείνο πλάσμα, που δεν είναι τίποτε άλλο παρά το συμπλήρωμα της δικής του ύπαρξης».

Την ιστορία τη γράφουν κάμποιοι ήρωες, επώνυμοι και ανώνυμοι. Και οι ήρωες ενδιαφέρουν πάντα τους ανθρώπους κάθε εποχής. Όμως, και η ιστορία και οι άνθρωποι θα συγκινούνται ιδιαίτερα από τους ήρωες

εκείνους που συντρόφευσαν οι ευαίσθησιες και τα πάθη, τα φυσιολογικά ανθρώπινα πάθη, από τους ήρωες εκείνους που έχουν την ευάλωτη δύναμη να δακρύνουν και την τολμηρή αδυναμία να κλαίει, μέχρι την ώρα που θα κληθούν να επιχειρήσουν τη μεγάλη υπέρβαση στο ασύνητες, το μεγάλο άλμα στο θάνατο και στην αθανασία. Ένας τέτοιος ήρωας που συγκινείται και συγκινεί ήταν ο Κυριάκος Μάτσης, που λίγα λεπτά πριν πεθάνει θα προφτάσει να παρακαλέσει το σύντροφό του στο κρησφύγετο: «Όταν βγεις έξω, να ζητήσεις να βρεις τη Θεοδώρα και να της πεις ότι και αυτή την τελευταία μου στιγμή τη θυμάμαι»

«Σαν έτοιμος από καιρό, σαν θαρραλέος», ο Κυριάκος Μάτσης θα στρατευθεί από τους πρώτους στον υπέροχο εκείνο αγώνα της ΕΟΚΑ του '55-'59. Σ' αυτό τον αγώνα, που απεκάλυψε το αληθινό πρόσωπο της Κύπρου, που επαναβεβαίωσε την ελληνική ιστορική ταυτότητα του νησιού, που ανέστησε κι επανέλαβε μεγαλεία και δόξες της φυλής μας, που ήταν και θα παραμένει ένα λαμπρό παράσημο κρεμασμένο στα βασανισμένα στήθη του Έθνους.

Η συμμετοχή του Κυριάκου Μάτση σ' αυτό τον αγώνα δεν ήταν απλώς μια ευκαιριακή αυθόρμητη κίνηση, μια παρορμητική ενέργεια νεανικού ενθουσιασμού, μια τυχαία διέξοδος πληκτικών αισθημάτων. Ήταν μια ενσυνείδητη πράξη ακραιφνούς πατριωτισμού, μια φυσική εξέλιξη που την προετοίμασαν μέσα στο χρόνο οι δοκιμασίες του νου

και της ψυχής, το πλήρωμα της καρδιάς και η καρποφορία του ονείρου. Ο Μάτσης είχε πλήρη συναίσθηση και του χρέους και της αποστολής του, των στόχων και των ορίων του αγώνα, των πολιτικών διαστάσεων και των διδόνων προεκτάσεων της μεγάλης εκείνης εξέγερσης του Κυπριακού Ελληνισμού.

Σ' αυτό τον ιερό αγώνα, ο Κυριάκος Μάτσης θα είναι ένας φωτισμένος ηγέτης, μια αναγνωρισμένη χαρισματική φυσιογνωμία, που επιφυλάσσει, συνεγείρει, αεικινείται, δρασκελά βουνά και κάμπους, οργανώνει και μάχεται. Το όραμα της ελευθερίας της Κύπρου πληροί και συνεπαίρνει το σεμνό αγωνιστή, δίνει ουσία και νόημα στη ζωή του, ανοίγει το δρόμο για τη δόξα και το μεγαλείο του. Τώρα είναι η ώρα για το Μάτση να μεταφράσει σε έργα τους λόγους του, να δικαιώσει το Ημερολόγιό του, να υλοποιήσει τους λυρικούς στίχους του, να συμφωνήσει με τον Αθηναίο Δημοσθένη στη ρήση του ότι «αν λείψουν οι πράξεις, όλα τα λόγια φαίνονται κούφια και μάταια».

Στις 6 Ιανουαρίου 1956, ο Κυριάκος Μάτσης συλλαμβάνεται και οδηγείται στα φρικτά κρατητήρια της Ομορφίτας. Σ' αυτά τα κρατητήρια θ' αρχίσει το φοβερό μαρτύριό του, αλλά και θα λάμψει η μεγαλωσύνη του. Ο ευαίσθητος αγωνιστής, αυτός που κατά το Σολωμό «συχνά τα στήθια εκούρασε, ποτέ την καλωσύνη», ο ζηλωτής του φωτός, της αλήθειας και της τελειότητας, αυτός που ποτέ δεν πίκρανε και δεν έβλαψε κανένα, θα

θα ουρλιάζει από τον πόνο, θα παθαίνει συνεχείς σπασμούς από τα αλλεπάλληλα ηλεκτροσόκ, θα υφίσταται καρτερικά για ολόκληρες νύχτες και μέρες το πιο μεγάλο μαρτύριο, αυτό της αϋπνίας, θα εξυβρίζεται χυδαιότατα, θα ποδοπατείται και θα απολακτίζεται σαν ανθρώπινο ράκος. Έτσι αιμόφυρτος και μωλωπισμένος, με τον πόνο να διαπερνά ολόκληρο το σώμα του, θα λιποθυμά και θα συνεφέρνεται, θα πέφτει κάτω και θα σηκώνεται, θα τον ξαναχτυτούν και θα ορθώνεται, θα προκαλεί τους βασανιστές του και θα είναι ο μόνος ίσως αγωνιστής που ομολόγησε την ταυτότητα και το ηθικό περιεχόμενο του αγώνα του.

«Είμαι ο Κυριάκος Μάτσης», τους είπε. «Με συλλάβατε, είμαι εδώ σαν ηγετικό μέλος της Οργάνωσης, έχω δώσει τον εαυτό μου για την ελευθερία της πατρίδας μου μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, στον οποίο πολεμούσαμε μαζί εναντίον του ναζισμού. Και θα το θεωρούσα μεγάλο εξευτελισμό, μετά την άρνησή σας να ελευθερώσετε την Κύπρο, αν δεν ανήκα στην απελευθερωτική προσπάθεια που διεξάγεται. Εάν εσείς ήσασταν στη θέση μου, τι θα κάνατε; Απαντήστε, αν είστε αξιοπρεπείς άνθρωποι κι αν σέβεστε τη χώρα και την ιστορία σας. Εγώ σέβομαι αυτά τα πράγματα, είμαι αυτός που είμαι, και θα αγωνιστώ, όσο μπορώ, για την απελευθέρωση της Κύπρου».

Δεν σχολιάζονται αυτά τα λόγια κι αυτή η στάση του Κυριάκου Μάτση, για να μην μειωθεί το κάλλος, το ήθος,

Όταν γράφει στον πατέρα του την παραμονή της πρωτοχρονιάς του '58, αντικαθιστά το εγώ με το εμείς: «Αν ο καλός Θεός μας επιφυλάσσει την λαμπράν τύχην να δώσωμεν την ζωήν μας για την πατρίδα ...». Όταν γράφει στον παλαιό συμφοιτητή του στη Θεσσαλονίκη και αργότερα καθηγητή στη Γεωπονική Σχολή του Πανεπιστημίου Ευάγγελο Γιανέρα, και πάλιν ο Κυριάκος καταργεί το πρώτο πρόσωπο ενικού της προσωπικής αντωνυμίας. «Τόχουμε πάρει λοιπόν απόφαση ... Ο δρόμος είναι δύσκολος, μα είμαστε κι εμείς ακούραστοι ... Η δύναμη της πίστης δίνει πάλμό στην πνοή μας ...». Τον πληθυντικό θα χρησιμοποιήσει ξανά όταν, ύστερα από τη δραπέτευσή του από το στρατόπεδο συγκέντρωσης, γράφει στον Αρχηγό του και του μιλά για τα βασανιστήρια που υπέστη: «Υπέστημεν δοκιμασίαν, αλλά ο Θεός μας εβοήθησεν. Εξήσκησαν τρομεράν πίεσιν σε μας παντός είδους».

Κι όμως, τον ενικό αριθμό, το εγώ, θα χρησιμοποιήσει ο ολοκληρωμένος πνευματικά αγωνιστής, όταν ανακρινόμενος μετά τη σύλληψή του θα πει, με σεμνή περηφάνεια: «Είμαι ο Κυριάκος Μάτσης ... Είμαι αυτός που είμαι και θα αγωνισθώ όσο μπορώ για την απελευθέρωση της Κύπρου» κι όταν στις 19 Νοεμβρίου 1958 περικυκλωμένος στο τιροδομένο κρησφύγετό του και αρνούμενος να παραδοθεί, θα βροντοφωνάξει: «Αν θα βγω, θα βγω πυροβολώντας». Και στις δύο αυτές περιπτώσεις, ήταν μια καθαρά προσωπική υπόθεση, ήταν η περήφανη υπόθεση του εγώ μπροστά στη

δοκιμασία και στο θάνατο. Ήταν η αξιοπρεπής έπαρση του εγώ μπροστά στην ύστατη στιγμή της ατομικής ζωής.

Σ' αυτή την ύστατη στιγμή της ζωής του, ο Κυριάκος Μάτσης θα θυμόταν αυτό που έλεγε και έγραφε: «Έκλεξε όσον ημπορείς τον τρόπο του θανάτου σου ένας ωραίος θάνατος είναι συνήθως η ευγενεστέρα πράξις της ζωής». Θα θυμόταν αυτά τα λόγια, χωρίς ίσως να γνώριζε ότι επαναλάμβανε, ύστερα από τόσους αιώνες, τη ρήση του Σπαρτιάτη Λυκούργου: «Αιρετώτερον είναι τον καλόν θάνατον αντί του αισχροῦ βίου».

Μόνος, τη φθινοπωρινή εκείνη μέρα του Νοέμβρη, στο κρησφύγετό του ο Κυριάκος Μάτσης, μόνος, αφού πρόλαβε να διατάξει τους δύο συντρόφους του να βγουν, δεν καθυστέρησε ν' αποσαφηνίσει ανάμεσα στη ζωή και στο θάνατο. «Ο τέλειος άνθρωπος, ο πανάριστος», έγραφε ο Ησίοδος, «είναι αυτός που μόνος του πάντα, όταν το σκεφθεί, θα καταλάβει ποιο θάνατο το καλύτερο». Ο πανάριστος Κυριάκος Μάτσης δεν αργοπόρησε να σκεφθεί ποιο θάνατο το καλύτερο. Το καλύτερο το είχε ήδη από χρόνια σκεφθεί. Και όταν ήρθε η ώρα, μόνος με το Θεό του, έπραξε το καλύτερο. Θυσιάστηκε.

Δεν ξέρω αν είναι αρεβια να αξιολογούνται και να ιεραρχούνται οι ήρωες, οι πεσόντες υπέρ πίστεως και πατρίδος. Ξέρω μονάχα τους για μερικούς ενυπάρχει στη ζωή και στη δράση τους μια ιδιαίτερη διάσταση, και στον τρόπο του θανάτου τους ένα ξεχωριστό μεγαλείο. Ένα

δραματικό μεγαλείο που συγκλονίζει, όταν κάποιος καλείται να αποφασίσει σε λίγα λεπτά αν θέλει να ζήσει ή προτιμά να πεθάνει και επιλέγει τελικά το θάνατο, σαν ορθή και ενσυνείδητη πράξη προσφοράς προς το σύνολο, σαν συμμόρφωση και συνέπεια στις αρχές και στα ιδεώδη του. Ο Κυριάκος Μάτσης είχε αυτή την προθεσμία ν' αποφασίσει. Του δόθηκε η δυνατότητα της επιλογής. Και σαν νέος που ήταν, είχε κάθε δικαίωμα και κάθε δικαιολογία να θέλει να ζήσει και να χαρεί τη ζωή. Αρνήθηκε να ζήσει. Αρνήθηκε να παραδοθεί και να προδώσει τον πανάρισό του. Αρνήθηκε την ατίμωση και την ταπείνωση. Και επέλεξε να πεθάνει, με την αξιοπρέπεια των εκλεκτών της ζωής, με τη δόξα των αντρειωμένων του κόσμου.

Πολλά ο Κυριάκος Μάτσης έγραψε. Πολλά πολλοί για τον Κυριάκο Μάτση είπαν. Ότι, όμως, κι αν γράφτηκε κι αν ειπώθηκε, θα μένει πάντα από τον Κυριάκο Μάτση ένα σοβαρό υπόλοιπο, άπιαστο, ανεξιχνίαστο, απρόσιτο, που θ' αφήνει ασυμπλήρωτη την άμωμη μορφή του και αδύνατη την ηχογράφηση ολόκληρης της ομιλίας της καρδιάς του. Κάποιες σκέψεις του, οι πιο μεγάλες ίσως, κάποιες στιγμές του, οι πιο κρίσιμες ίσως, και κάποια βιώματά του, τα πιο συγκλονιστικά ίσως, ανήκουν αποκλειστικά στον ίδιο που θάφτηκαν μαζί του. Αυτό, όμως, που δεν θάφτηκε μαζί του και που έμεινε μαζί μας, είναι τόσο μεγάλο και τόσο δυνατό, που αρκεί για να στεφανώνει τον ήρωα και για να φωτίζει το δρόμο της ζωής μας.

Κυρίες και Κύριοι,

Όταν η Ιστορία θα αποβλέπει να απαγγέλλει το ηρωικό έπος του Κυριάκου Μάτση, θα αναλαμβάνει ο θρύλος να διηγείται την αγέραστη δόξα του. Κι όταν και ο θρύλος θα κουράζεται να αφηγείται το λαμπρό μεγαλείο του, θα επεμβαίνει τότε ο μύθος να προσθέτει με απόκοσμα στοιχεία στην ιχνογράφηση της εικόνας ενός ανθρώπου, που μαρτύρησε για την πίστη του στα πιο μεγάλα, στα πιο υπέροχα, στα πιο ωραία ιδανικά της ζωής.

Σαράντα χρόνια από τον ηρωικό θάνατό του, βιώνοντας σήμερα την πικρή διάψευση των ονείρων μας και τη μεγάλη οδύνη της αβερής εθνικής τραγωδίας μας, νοιώθουμε έντονα τη υπαρξιακή ανάγκη να διαλεγόμαστε συνεχώς με τον Κυριάκο Μάτση, να κοινωνούμε από το σώμα και το αίμα του, από το σώμα και το αίμα των προδομένων και αδικημένων γενιών της πατρίδας μου, για να μπορούμε να αντέχουμε και να παλεύουμε σ' αυτή την κρίσιμη ώρα του εθνικού μας βίου.

Χρειαζόμαστε σήμερα, όσο ποτέ άλλοτε, τον Κυριάκο Μάτση. Χρειαζόμαστε το ηρωικό πνεύμα της δοξασμένης εκείνης εποχής του, χρειαζόμαστε την εγερτήρια φωνή της ιστορίας και των προγόνων μας, για να μεταγγίζουμε μέσα μας δύναμη και ακλόνητη πίστη, πνοή και αδούλωτο φρόνημα, όραμα και αγωνιστικό σθένος. Διακυβεύεται σήμερα το μέλλον του βασανισμένου τόπου μας και απειλείται σοβαρά η εθνική και φυσική επιβίωσή μας. Ο εχθρός είναι ήδη εντός των τειχών και ορατοί είναι οι

κίνδυνοι που ασφυχτικά περικυκλώνουν και πολιορκούν την πικραμένη και αδίκαιη γη μας. Σ' αυτή την καθοριστική για το μέλλον μας ώρα, σ' αυτή την πιο δύσκολη καμπή της τετραχιλιετούς ιστορίας μας, δεν έχουμε ούτε το ανθρωπινό δικαίωμα διάπραξης λαθών ούτε την πολυτέλεια του ανισυχασμού και της αδιαφορίας ούτε δικαιολογητικά κόπωσης και μοιρολατρίας. Το μόνο δικαίωμα που έχουμε, τη μόνη ευθύνη που υπέχουμε, το μόνο χρέος που αντέχουμε είναι αγώνας συνεχής και αδιάλειπτος, αγώνας συνεπής και επίμονος, μέχρι την τελική δικαίωση.

Και σ' αυτό τον αγώνα για τη σωτηρία και τη λύτρωση του Κυπριακού Ελληνισμού δεν υπάρχουν κερκίδες για θεατές, δεν υπάρχουν αναπαυτήρια για κουρασμένους, δεν υπάρχουν αποδυτήρια ευθυνών, δεν υπάρχουν καταφύγια για μοιρολάτρες και ηττοπαθείς. Υπάρχουν μονάχα υποχρεώσεις και επάλξεις. Από αυτές τις υποχρεώσεις κανένας δεν μπορεί να δραπτετεύσει. Και πάνω σ' αυτές τις επάλξεις συνεχίζουμε να μέγουμε όρθιοι και άγρυπνοι, αρνούμενοι να παραδοθούμε και να παραδώσουμε τη γη των πατέρων μας, αρνούμενοι να συνηθίσουμε την κατοχή των εδαφών μας, αρνούμενοι να υποκύψουμε και να προσκυνήσουμε τον Τούρκο εισβολέα και κατακτητή.

Για εικοσιτέσσερα ελακλήρα χρόνια παραμένουμε ελεύθεροι πολιορκημένοι διεκδικούντες κάθε μέρα όχι απλώς να κρατήσουμε αυτά που μας έμειναν, αλλά και να

ανακτήσουμε αυτά που με τη βία μας πήραν. Αυτό το χώμα, που μας πήραν, είναι δικό μας κι όχι δικό τους. Αυτό το χώμα, που οι ορδές του Αττίλα πατούν και τα στίφη των εποίκων μολύνουν, είναι λιπασμένο με τα οστά των Ελλήνων προγόνων μας είναι φορτωμένο ελληνική ιστορία, ελληνική γλώσσα, ελληνική θρησκεία, ελληνικό πολιτισμό. Δεν ξεχνιέται αυτό το χώμα. Δεν ξεγράφεται αυτή η γη. Δεν ξεπουλιέται αυτή η πατρίδα.

Δεν είμαστε εμείς λαός λωτοφάγων για να ξεχάσουμε αυτά που δικαιούμαστε κι αυτά που μας ανήκουν. Δεν είμαστε εμείς λαός υιοθετημένος για να περιμένουμε την άνωθεν ή έξωθεν δωρεά ελευθερίας ή τον από μηχανής θεό για να λύσει την τραγωδία μας. Δεν είμαστε εμείς λαός απελτισμένων για να ξεγράψουμε βωμούς και πατρογονικές εστίες και να επιχειρήσουμε την εθνική αυτοκτονία μας. Όσο αδύνατοι κι αν είμαστε, όσο λίγοι κι αν είμαστε, όσο δύσκολος κι αν είναι ο δρόμος μας, εθνικοί αυτόχειρες δεν τροκείται ποτέ να καταντήσουμε.

Αγώνας του Έθνους είναι ο αγώνας του Κυπριακού Ελληνισμού. Αγώνας για την τιμή, την αξιοπρέπεια και την ακεραιότητα του Ελληνικού Έθνους είναι ο αγώνας της Κύπρου. Δεν έχουμε το δικαίωμα αποτυχίας σ' αυτό τον αγώνα. Αποτυχία σ' αυτό τον αγώνα δεν θα σημαίνει μόνο καταστροφή της Κύπρου, αλλά και αφετηρία νέων κινδύνων και περιπετειών για τον Ελληνισμό ολόκληρο. Σκέφτομαι και ομιλώ πάντοτε ως Έλληνας. Και ό,τιδήποτε αφορά την Ελλάδα, με αφορά. Και απ' αυτή τη θέση,

βλέπω και συνειδητοποιώ ότι ο για την Κύπρο εκ βορρά κίνδυνος είναι η για την Ελλάδα εξ ανατολών απειλή. Ο Τουρκικός Απίλας δεν στοχεύει μονάχα την Κύπρο. Στοχεύει, απειλεί και επιβουλεύεται και άλλα τμήματα του Έθνους. Του Έθνους των Ελλήνων, αναπόσπαστο τμήμα του οποίου ήταν και παραμένει η Κύπρος.

Όταν ο κάτοικος της Λευκωσίας αγωνιά, ο κάτοικος της Θεσσαλονίκης και της Αθήνας δεν μπορεί να εφησυχάζει. Όταν η Κερύνεια, η Αμμοχώστος, η Μόρφου και η Λάπηθος τουρκοκρατούνται, η Ξάνθη, η Κομοτηνή και το Αιγαίο δεν μπορούν να αισθάνονται ασφαλείς. Όταν ο Τούρκος έχει ήδη περάσει τις πύλες της Κύπρου, ο απόδημος Έλληνας της Μεμβούρνης, του Λονδίνου και του Σικάγου δεν δικαιούται ν' αδιαφορεί. Κοινό και αδιαίρετο είναι το Έθνος. Κοινή η μοίρα του. Κοινό το μέλλον του. Κοινή και η ευθύνη για την προάσπισή του.

Όταν ξυπνάς το πρωί και βλέπεις απέναντί σου τον Πενταδάχτυλο να δακρύζει όταν νοιώθεις τον Κυριάκο Μάτση θαμμένο στα φυλακισμένα Μνήματα και δίπλα του την τουρκική ημισέληνο όταν τα σκλαβωμένα χωριά και οι πόλεις μας τουρκοκρατούνται και τουρκοποιούνται, όταν έξω από τις πόρτες των σπιτιών μας παραμονεύει η απειλή και ο κίνδυνος, τότε η αντίσταση και ο αγώνας δεν είναι θέμα επιλογής, αλλά υπόθεση ιστορικής ανάγκης και επιταγή ιστορικού χρέους. Αν η επαφή με την πραγματικότητα λέγεται ρεαλισμός, ποιος ρεαλισμός είναι ανώτερος της ευθύνης για τη σωτηρία της Κύπρου και την

επιβίωση του Κυπριακού Ελληνισμού; Αν η επαφή με τον Κυριάκο Μάτση κι όλους τους ήρωες και μάρτυρες των αγώνων μας θεωρείται ρομαντισμός, ποιος ρομαντισμός είναι ρεαλιστικότερος από την επιτακτική ανάγκη της δικαίωσης των θυσιών του παρελθόντος και της στερέωσης των ελπίδων του μέλλοντος;

Σαραντατρία χρόνια από τη δοξαστική αφετηρία του ηρωικού έπους της Θρυλικής ΕΟΚΑ, σαράντα χρόνια από το θάνατο του Κυριάκου Μάτση και εικοσιτέσσερα χρόνια από τον εφιαλτικό πρόλογο της μεγάλης εθνικής τραγωδίας μας, μετρούμε τα όνειρα που σκοτώθηκαν, μετρούμε τις πληγές που σωρεύτηκαν, μετρούμε τις θυσίες που αδικήθηκαν, μετρούμε τους ελληνικούς αιώνες που πέρασαν από την πικραμένη πατρίδα μας. Και βρίσκουμε το συνολικό άθροισμα τόσο μεγάλο και βαρύ, που να μην επιτρέπει την παρεκτροπή από τον ένα και μοναδικό δρόμο μας, από τον ένα και μοναδικό αγώνα μας. Το δρόμο και τον αγώνα για την ελευθερία, τη σωτηρία και τη δικαίωση του Κυπριακού Ελληνισμού. Και σ' αυτό το δρόμο και αγώνα μας, ο Κυριάκος Μάτσης να διαρκεί σαν άσβεστο φως. Και σ' αυτό το δρόμο και αγώνα μας, ο παντοτινός Κυριάκος μια παντοτινή Κυριακή της ζωής μας.
